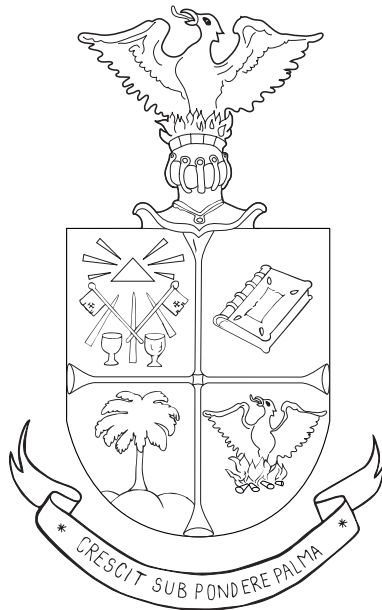

Glossa Iuridica

IX. évfolyam, 1-2. szám

Glossa Iuridica

IX. évfolyam, 1-2. szám

Budapest, 2022

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

AMIKOR A LÉPÉSEKET SZAPORÁZNI KELL

Tévhittek, és a valóság a forrónyomos felderítésről

KOVÁCS GYULA

mb. oktató (KRE ÁJK Továbbképzési Központ)

Absztrakt

A bűnüldözés nagy pókerjátsmájában, a nyomozók számára akadnak kifejezetten jó leosztások is. Mi jellemzi az ilyen kedvező helyzeteket? Mindenekelőtt az, hogy a kiinduló szituáció egyértelműen bűncselekményre utal; nem telt el hosszú idő a bűncselekmény elkövetése, felfedezése és hatósági tudomásra jutása között; olyan egymáshoz kapcsolódó nyomok állnak rendelkezésre, amelyeket követve egészen a tettesig lehet eljutni.

Másképpen: fennállnak a forrónyomos felderítés feltételei; azé a forrónyomos felderítésé, amelyet gyakran (és helytelenül) azonosítanak a forrónyomon üldözéssel – sokan nincsenek tisztában egyik szakkifejezés jelentésével sem. A forrónyomon üldözés és a forrónyomos felderítés egymással nem csere-szabatos fogalmak. A forrónyomon üldözés egyfajta típusa az üldözésnek és részét képezi a forrónyomos felderítésnek; ez utóbbi pedig a késedelmet nem tűrő eljárási cselekmények és intézkedések körébe tartozik.

A tanulmány célja a jelzett terminológiai zavar megszüntetése: a Szerző egyfelől megkísérli 'helyre tenni' a forrónyomon üldözés és a forrónyomos felderítés értelmezése körül kialakult problémát; másfelől ismerteti a forrónyomos felderítés jelentőségét, célját, feladatát és alapmodelljét.

Kulcsszavak: bűnügyi nyomozás, elsődleges intézkedések, késedelmet nem tűrő nyomozási cselekmények, forrónyomos felderítés, forrónyomon üldözés

E tanulmányt tisztelettel ajánlom egykori tanárom és példaképem, dr. Dobos János r. ezredes emlékének.

(Dr. Kovács Gyula)

1. Előszó¹

Dr. Dobos János szerint, *a bűnüldözés nagy pókerjátzmáiban akadnak számunkra kifejezetten jó leosztások is*. A tettes ilyenkor is ismeretlen, de a kiinduló helyzet nekünk kedvez. Ezek a situációk rendszerint az úgynevezett 'helyszínes' (értsd: helyszíni szemleköteles) bűncselekmények egy részében adódnak, és a 'nyerő lapokat' jobbra a helyszín szolgáltatja. Azt azonban nekünk kell felismerni, hogy akár 'licit' és 'blöff'² nélkül is, szinte egy csapásra legyőzhetjük ellenfeleinket.

Mi jellemzi az ilyen kedvező helyzeteket?

Mindenekelőtt az, hogy *a kiinduló situáció egyértelműen bűncselekményre utal*. Ez már egyfajta eredmény, hiszen számos esetben addig a felismerésig, hogy a történeti tényállás bűncselekmény gyanúját kelti, még 'el kell jutni', azonban önmagában kevés az azonnali reagálásra. Ilyen helyzetekkel egyébként aránylag gyakran találkozunk, de esélyeink – csak és kizárólag ettől – még nem vitathatatlanul nyerők. A többletelem az, hogy a kiinduló helyzetben megvannak a forrónyomos felderítés (és azon belül akár a forrónyomon üldözés) feltételei. E feltételek megléte pedig számunkra nem csupán taktikai – esetenként ez sem lenne kevés vagy megvetendő –, hanem stratégiai előnyöket is jelent.

Melyek ezek a feltételek?

Dobos úgy véli, az *egyik*: nem telt el hosszú idő a bűncselekmény elkövetése, felfedezése és hatósági tudomásra jutása között; a *másik*: olyan, egymáshoz kapcsolódó nyomok állnak rendelkezésünkre, amelyeket követve egészen a tettesek személyéig eljuthatunk.³ Meg kell azonban jegyezni, hogy mindkét előfeltétel relatív; általában nem jelentkezik egyforma erősséggel és bizonyossággal; jelentkezésük nem mindig szembetűnően nyilvánvaló.

A következőkben *a forrónyomos felderítés feltételeinek relativitásáról, a kedvező idő- és nyomtényezőkről és a forrónyomos felderítés részben vagy egészben rejtett feltételeiről* lesz röviden szó.

1 Az Előszó (1. fejezet) elkészítéséhez – a hivatkozott források mellett – felhasználtam: DOBOS János – KOVÁCS Gyula: *Kis nyomozástan (Harmadik, átdolgozott kiadás)*. Budapest, Dr. Kovács Gyula [KGyul@], 2020, 85–88.

2 Dr. Dobos János itt – átvitt értelemben – a taktikai blöffre, mint az igaz vallomás érdekében alkalmazott kihallgatási műfogásra utal.

3 Részletesebben lásd a 3.1. fejezetben írtakat.

1.1. A forrónyomos felderítés feltételeinek relativitása

A forrónyomos felderítés viszonylagosságát a *‘Mihez képest?’* kérdés felvetésével kell vizsgálni. *Mihez képest aránylag rövid az elkövetés és a felfedezés, illetve a hatósági tudomásra jutás között eltelt idő? Mihez képest összekapcsolhatók és követhetők a nyomok?*

Elsősorban az általános tapasztalatokhoz, a hasonló ügyek kiinduló helyzeteihez, *másodsorban* az adott, tehát a nyomozás tárgyát képező konkrét eset körülményeihez, és természetesen ahhoz képest, hogy mennyire alkalmasak a forrónyomos felderítés céljának, az ismeretlen tettes egy csapásra történő felderítésének megfelelni.

Például: egy úgynevezett *‘darabolásos emberölés’*⁴ esetében az első holttestrészecskék megtalálása az elkövetés után több nappal később, nem ritkán hetek, sőt, akár hónapok múlva történhet. Amennyiben erre mindössze két-három nap, vagy annál rövidebb idő múlva kerül sor, ez már relatíve kedvező helyzet a nyomozás, és a forrónyomos felderítés eredményessége szempontjából. Ugyanez – mármint a felfedezés és a tudomásra jutás két-három napos kése – egy lakásbetöréskor egyenesen kedvezőtlen.

A nyomok minőségének relativitása talán még a fentieknél is bonyolultabb.

Elsősorban nem csupán a szó szoros értelmében vett nyomok (láb, lábbeli, jármű stb.) számítanak felderítési alapnak. Az úgynevezett *‘véryomokat’* (a vér traszológiai⁵ értelemben nem nyom, hanem biológiai anyagmaradvány) lábnyomcsapás válthatja fel, amely a helyszín környékén egy korábban ott parkoló járműhöz vezet. Ennek a nyomát követve megtaláljuk az elhagyott járművet, ám az adatgyűjtés-tanú kutatás eredményeképpen a közelben egy újabb jármű eltűnésére – feltevésünk szerint ellopására – derül fény. A károsult leírást ad a lopott járműről, a felkutatott tanúktól pedig személyleírást kapunk a tolvajról (reményeink szerint a *gyilkosról*, vagyis az emberölés

4 A darabolással elkövetett emberölések okára többféle válasz létezik. A szakirodalomban a legismertebb az *offenzív* és a *defenzív* hulladarabolás megkülönböztetése. Az *offenzív (támadó jellegű)* darabolás tettesét az ölésen túl más célok is motiválják: bosszú, babona vagy vallási hit, szexuális aberráció stb. A *defenzív (védekező jellegű)* hulladarabolás legtöbbször az áldozat holttestének eltüntetésére irányul. KOVÁCS Lajos – BÓI László – GIRHINY Kornél: *Emberölések nyomozása*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019, 258–261.

5 *Traszológia (nyomtan):* a *bűncselekmény* elkövetése során, a cselekmény eseményeivel kölcsönhatásban keletkezett olyan fizikai elváltozásokkal foglalkozik, amelyek viszsztatükrözik a *nyomot* létrehozó tárgy alakbeli, felületi, funkcionális sajátosságait, és ezáltal lehetőséget nyújtanak a *nyomképző* tárgy azonosítására. BODA József (főszerk.): *Rendészettudományi Szaklexikon*. Budapest, Dialóg Campus, 2019, 574.

elkövetőjéről). A tanúk elmondják továbbá, hogy az illető az inkriminált járművel, melyik úton, milyen irányban indult el. Ennek alapján szervezzük meg a jármű nyomon követését, *'elé-kerüléssel'* üldözését és elfogását, amely a térfigyelő kamerarendszerek, légi járművek és drónok⁶ segítségével napjainkban már lényegesen könnyebb feladat.

Másodsorban (ezt a fenti példa is jól érzékelteti) *a különböző nyomfajták, a felderítéshez használt adatforrások rendszerint kombináltan kapcsolódnak egymáshoz.* Ha ezt nem vesszük figyelembe, csak részeredményekre számíthatunk. Ezért relatív, hogy az adott ügy *'nyomai'* a gyors eredménnyel kecsegtető felderítésre mennyiben alkalmasak. Mindenesetre, ha léteznek ilyen nyomok, el kell rajtuk indulni.

1.2. Van, amikor az idő-, és van, amikor a nyomtényező megléte a kedvezőbb

A címben szereplő kijelentés alatt – az előzőekben kifejtett relativitást is beszámítva – a következőket kell érteni.

A forrónyomos felderítést (vagy annak keretén belül a forrónyomon üldözést) *akkor is meg kell kísérelni, ha az elkövetés után nyomban kiérkezünk a helyszínre, de a követhető nyomok gyengék, vagy nem vezetnek messzire.* Ilyenkor fontos a *'váltások'*, vagyis az elkövető menekülés során alkalmazott kombinációinak a beszámítása, míg nyomvesztés esetében a látszólagos szátkutca közvetlen, valamint kiterjesztett környezetében végzett adatgyűjtéssel – tanú és nyomkutatással – kell a *'folytatást'* megkísérelni.

A jó nyom – szintén számolva a relativitással – *még aránylag hosszú idő eltelte után is érdemes a követésre.*

1.3. A forrónyomos felderítés feltételei bizonyos esetekben részben vagy egészben rejtettek

Előjáróban szögezzük le, hogy *a felderítés részben vagy egészben rejtett feltételeinek felismerése javarészt rajtunk múlik.* Ehhez persze a szakmai kvalitások mellett jó megfigyelőképességre, gyors helyzetmegítélésre van szükség. Kezdetben a kötelezőnél valamivel (esetenként lényegesen) koncentráltabb és túlterjedő figyelem, valamint sallangmentes gondolkodás rendszerint elég a kedvező helyzetek felismeréséhez. Később a gyakorlat, a jó értelemben vett szakmai rutin lesz ehhez a kellő biztosíték.

⁶ *Drón (Drone):* pilótánélküli, távirányított, repülni képes eszköz. Forrás: <https://doe.hu/mi-az-a-dron> (2021. 09. 08.) Lásd még BODA i. m. 125.

Végezetül vonjuk le e rövid kriminalisztikai ötletroham néhány tanulságát.

Ahhoz, hogy a forrónyomos felderítés módszerével élni tudjunk, alapvetően fontos a helyszínrő történő gyors kiérkezés. Hiába vannak meg ugyanis a feltételek, ha mi késlekedünk. Ezenkivűl az információk tartalmi gazdagsága, értéke és a hozzájuk jutás, valamint a felhasználásuk között eltelt idő között fordított arányú az összefűggés. Az sem lebecsűlendő, hogy ilyen esetekben a 'kezdeti lépések szaporázása' – amennyiben eredményre vezet – szükségtelessé teszi azt a sok munkát, amely a nyomozás kezdeti szakaszának sikertelensége után következik. Nem mellesleg, más az eredmény 'minősége' is. A forrónyomos felderítés során elfogott tettes még magán viseli az elkövetés nyomait, nála lehetnek az elkövetés eszközei, tárgya (a lopott, elrabolt értékek). A kézre kerített tettes nem tud alibit⁷ igazolni, nem 'merűlhet le' (nem vonulhat illegalitásba). Az sem mellékes, hogy az elsődleges intézkedések és a késedelmet nem tűrő nyomozási cselekmények után nem kell 'külön elfogni'. Pszichésen instabillá válik, nem tudja végrehajtani védekezési taktikáját (nincs is neki, mert nem volt ideje azt kidolgozni), és – ami nagyon lényeges – nem követhet el újabb bűncselekményeket.

Szóval, megéri!

Mi történik akkor, ha a forrónyomos felderítés mégsem vezet eredményre? Nem végzünk felesleges munkát akkor sem. Számos olyan információhoz jutunk ugyanis, amelyek a következőkben – akár a 'végelszámolásnál', vagyis a bizonyítékok értékelésekor és a nyomozás befejezésekor – a hasznunkra válhatnak.

2. A dolgok közepébe vágva (bevezetés helyett)

A szakmabeliektől kérdezem: ismerősen hangzanak a következő mondatok? „A járőrök tegnap éjjel tetten érték két gépkocsifeltörőt. Az egyiket sikerűlt elkapni, de a másik meglépett. A házkutatás során a lakásán egy valóságos autóalkatrész-raktárra bukkantunk. A kihallgatásakor kiénekelte magából negyven balhét, kiköhögte annak a nevét, aki megpattant, sőt, megnevezte azt, aki falazott nekik (a járőrök észre sem vették) és a két passzert.⁸ A főnök berendelte a forrónyomot, aztán hajnalban mindenkit, aki élt és mozgott, mert nagyon eldurvult a helyzet.” Nos, ismerős a szituáció? Hát persze, hogy az.

7 Az alibi máshollétet jelent: a tettes (vagy a gyanúsított) azzal védekezik, hogy a bűncselekmény elkövetésének idején nem tartózkodott a helyszínen, hanem máshol volt. Az alibiellenőrzés alapvető szabálya: amennyiben a tettes alibit igazol, azt is meg kell állapítani, hogy az inkriminált időszakban, hol tartózkodott valójában (*Ha nem volt ott, akkor, hol volt?*).

8 Passzer: orgazda.

A fenti rövid 'élménybeszámoló', amely nyilvánvalóan egy nyomozó szájából hangzott el, a bűncselekmény tudomásra jutását (a tetten ért gépkocsifeltörő⁹ elfogását) követően elrendelt forrónyomos felderítés kezdeti szakaszáról szól. Arról a forrónyomos felderítésről, amelyet következetesen és helytelenül gyakran azonosítanak a forrónyomon üldözéssel (pontosabban ez utóbbi szakkifejezés alatt a forrónyomos felderítést értik), és amelyről sokan nem (vagy nem jól) tudják, hogy ténylegesen mit is jelent.

E tanulmány célja a jelzett terminológiai zavar megszüntetése: egyfelől megkísérlem 'helyre tenni', a forrónyomon üldözés és a forrónyomos felderítés értelmezése körül kialakult problémát; másfelől ismertetem a forrónyomos felderítés jelentőségét, célját, feladatát és alapmodelljét.

Munkám hat részből áll: szabálytalan, de a témába vágó – és nem titkoltan dr. Dobos Jánosnak emléket állító – előszóval, illetve a 'dolgok közepébe vágó' bevezető második résszel kezdődik, valamint az összegző ötödik részt követően, melléklettel zárul (hatodik rész).

A mű gerincét a harmadik és a negyedik rész képezi. A harmadik rész a Terminológiai problémák és alapvetések címet viseli, amelyben azonos részcímmel két fejezet kap helyet. A negyedik rész magáról a forrónyomos felderítésről szól, a következő fejezetekkel: Rövid múltba révedés" (4.1.); A forrónyomos felderítés hatályos szabályozása (4.2.); A forrónyomos felderítés jelentősége, célja, feladata (4.3.); A forrónyomos felderítés alapmodellje (4.4.).

Az összegzésben megkísérlem summázni a tanulmány főbb megállapításait. A mellékletekben a 4.4. fejezettel összefüggésben, a forrónyomos felderítés alapmodelljének sémája látható.

3. Terminológiai problémák és alapvetések

A bevezető részben utaltam arra, hogy a forrónyomos felderítést gyakran azonosítják a forrónyomon üldözéssel, és sokan nem, vagy nem jól tudják, hogy valójában mit is jelent.¹⁰ A harmadik részben megvizsgáljuk ezeket a

9 A járőrök valójában egy tolvajt fogtak el, aki dolog elleni erőszakkal (a szélvédő betörésével) behatolt a sértett személygépjárművének az utasterébe, és a kesztyűtartóból némi készpénzt, egy napszemüveget, a jobb hátsó ülésről pedig egy laptopot tulajdonított el. A cselekmény – az elkövetési értékre is tekintettel – a Btk. 370. § (1) bekezdésébe ütköző és a (3) bekezdés *ba*) pontja szerint minősülő, kisebb értékre, dolog elleni erőszakkal elkövetett lopás büntetnének a megállapítására alkalmas.

10 Bíró Gyula például azt vallja, miszerint „a forrónyomon felderítés, forrónyomos felderítés, forrónyomon üldözés vagy csak röviden forrónyom, valamennyi egyet jelent”.
BÍRÓ Gyula: *Kriminalisztika*. Debrecen, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi

szakszókincsbéli problémákat, és lefektetünk néhány – a forrónyomos felderítéssel kapcsolatos – alapvetést.

3.1. Terminológiai problémák

E fejezetben alapvetően a forrónyomon üldözéssel, a felderítéssel és a forrónyomos felderítéssel szeretnék foglalkozni.

Az *üldöz* jelentése köznapi értelemben: állandóan nyomon követ, úz, kerget valakit vagy valamit; az *üldözés* pedig az a cselekvés, amikor valakit üldöznek.¹¹ A *Rendészettudományi Szaklexikon* szerint az üldözés: „a szökésben lévő bűnözők, menekülők elfogása érdekében alkalmazott rendőri tevékenység, taktikai eljárás. Előfeltétele, hogy a menekülés és az üldözés megkezdése között viszonylag rövid idő teljen el, ismert legyen a menekülő személy személyleírása, a rendelkezésre álló adatok alapján legyen behatárolható a menekülés valószínű iránya, továbbá álljanak rendelkezésre az üldözéshez szükséges személyi és tárgyi feltételek. [...] Az üldözés történhetett közvetlenül, nyomon, irányban vagy párhuzamosan”¹². Felmerül a kérdés: *nyomkövetővel*,¹³ *térfigyelő kamerarendszer* igénybevételével vagy *drónnal* történő, akár valós idejű *követés*, üldözésnek minősül-e? Megítélésem szerint nem, feltéve, hogy a technikai eszközzel követéshez nem kapcsolódik az *előerős* üldözés bármelyik formája.

Ezt követően vizsgáljuk meg, hogy *mit jelent a forrónyomon üldözés*. A *Rendészettudományi Szaklexikon* ilyen címszót nem tartalmaz. A lexikonban forrónyomon üldözés egyetlen egy helyen, *A bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködése* címszó alatt, mint annak egyik formája fordul elő¹⁴ (tehát a lexikon szerint is létező kifejezés, csak éppen nincs definiálva). Dobos János *Kis nyomozástan* című alapművében sem határozza meg kimerítő jelleggel a forrónyomon üldözést, ellenben utal rá. Eszerint *a forrónyomon üldözésnek két feltétele van:*

Kar – Lícium-ART Könyvkiadó Kft., 2007, 111.

11 JUHÁSZ – SZŐKE – O. NAGY – KOVALOVSKY (szerk.): *Magyar értelmező kéziszótár*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1978, 1441.

12 BODA i. m. 586.

13 *Nyomkövető*: olyan, személyen vagy tárgyon (telefon, közlekedési eszköz stb.) elhelyezett jeladó, amely megfelelő infrastruktúra (pl. stacioner állomások, széles sávú internetkapcsolat, műholdas kommunikáció, lokális memória, IT-feldolgozó háttér) rendelkezésre állása esetén valós időben, pontosan meghatározza az eszköz helyzetét, ill. időben és térben reprodukálható a jeladó korábbi földrajzi elhelyezkedése és mozgási útvonala. BODA i. m. 419.

14 BODA i. m. 99.

1. nem telt el hosszú idő a bűncselekmény elkövetése és felfedezése (hatósági tudomásra jutása) között;
2. olyan egymáshoz kapcsolódó nyomok állnak a nyomozó hatóság rendelkezésére, amelyeket követve egészen a tettesig eljuthatnak.¹⁵

Ez a meghatározás, ha lerövidítve is, de valamennyire összecseng a *Rendészettudományi Szaklexikon* hivatkozott definíciójával. Ezek szerint, az üldözés és a forrónyomon üldözés ugyanazt a hatósági tevékenységet takarja? Akkor van forrónyomos helyzet, ha a bűncselekmény elkövetése, felfedezése és hatósági tudomásra jutása között viszonylag rövid idő telt el? Azt gondolom, a *forrónyomos helyzet* ilyenkor fennáll, de a *forrónyomos üldözés* feltételei nem biztos, hogy adóttak. Mégis, mi lehet az a többletismérv, amely *forrónyomossá* teszi a 'sima' üldözést?

A bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködéséről szóló – még hatályban lévő – 2002. évi LIV. törvény 8. § (1) bekezdés *h*) pontja szerint, a forrónyomon üldözés a bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködésének egyik formája (ez szintén egybevág a *Rendészettudományi Szaklexikon* már idézett meghatározásával). Magáról a forrónyomon üldözésről a 31–33. § rendelkezik. A hivatkozott szakaszokból egyértelműen kitűnik, hogy a törvény a határon (bármelyik oldalról) átnyúló forrónyomon üldözést szabályozza. A törvény 27–33. §-ához fűzött indokolás szerint, „a forrónyomon üldözés a bűnüldözés olyan, az érintett személy által is észlelt, észlelhető nyílt módszere, amelynek lényege a bűncselekmény elkövetésén tetten ért és a bűncselekmény helyszínéről menekülő elkövető szakadatlan követésében (üldözésében) mutatkozik meg; az intézkedés kétségtelen célja az elkövető elfogása”¹⁶.

Az eddig megállapítottakra tekintettel, megítélésem szerint, *a forrónyomos üldözésnek az üldözéshez képest, két konjunktív többletfeltétele van:*

1. a menekülés a bűncselekmény helyszínéről történjen és
2. a menekülő az elkövető (a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható személy) legyen.

Másképpen fogalmazva: a forrónyomon üldözés során a helyszínről (közvetlenül a bűncselekmény elkövetése után) menekülő (vagy elmenekült) tettest kell elfogni.

15 DOBOS János: *Kis nyomozástan*. Budapest, Belügyminisztérium (BM) Könyvkiadó, 1988, 44-45. Lásd még az 1. fejezet bevezető részében írtakat.

16 A bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködéséről szóló 2002. évi LIV. törvény indokolása – <https://jogtar.hu/uj-jogtar/> (2021. 09. 07.)

Mindezek után, az összes ismérvet *összerakva*, megalkothatjuk a forrónyomon üldözés egy másfajta (de az előzővel nem ellentétes), ha úgy tetszik kriminalisztikai definícióját: *a forrónyomon üldözés az üldözés speciális válfaja, amelynek lehetősége akkor áll fenn, amikor a bűncselekmény elkövetése, felfedezése és hatósági tudomásra jutása között viszonylag rövid idő telt el, a tettes a bűncselekmény helyszínéről menekül vagy elmenekült, és olyan, egymáshoz kapcsolódó információk állnak a nyomozó hatóság rendelkezésére, amelyek a tettesig vezethetnek.*¹⁷ Tehát *az üldözés és a forrónyomon üldözés egymással nem csereszabatos.*

Megjegyzendő, hogy amennyiben a bűncselekmény elkövetése, felfedezése és hatósági tudomásra jutása között relatíve hosszabb idő eltelt (napok, hetek, vagy akár hónapok), akkor a nyom tulajdonképpen már *kihűlt*. Mindezek ellenére, egyes kiemelten súlyos – különösen élet elleni – bűncselekmények esetében, intézkedni kell a forrónyomos felderítés elrendelésére,¹⁸ ellenben a forrónyomos üldözésre már nincs lehetőség.

*A felderítés számos oldalról megközelíthető. Köznapi értelemben az, aki felderít, valaminek az ismeretlen körülményeit tisztázza; a felderítés pedig az a cselekvés, amely szerint valakit vagy valamit felderítenek. Katonai szempontok szerint, a felderítés az ellenség helyzetére, szándékaira stb. vonatkozó adatoknak a megszerzése.*¹⁹ *A Rendészettudományi Szaklexikon* igencsak részletesen foglalkozik a felderítéssel, azonban a felderítés kriminalisztikai és jogi szempontból történő értelmezése egyfelől hiányos, másfelől hibás. *A kriminalisztikai értelmezés szerint, a felderítés nyomozáson belül a történeti tényállás megismerésére és a nyomozási feladatok elvégzéséhez szükséges feltételek biztosítására irányuló adatgyűjtő és adatfeldolgozó tevékenység.*²⁰ Itt korántsem elhanyagolható probléma, hogy *az idézett meghatározásból kimaradt a felderítés nyomozásban betöltött egyik fő funkciója: az elkövető személyének a felderítése* [Be.²¹ 348. § (3) bekezdése], vagyis az ismeretlen tettes kilétének a megállapítása (ne felejtjük el, hogy 'a kriminalisztika a büntetőeljárás-jogra van felfűzve'). *A jogi meghatározás alapján, „a felderítés nyomozó hatóság által folytatott, az*

17 Íme, egy *vágott* (rövidebb) verzió: a forrónyomon üldözés lehetősége akkor áll fenn, amikor a bűncselekmény elkövetése és hatósági tudomásra jutása között viszonylag rövid idő telt el, a tettes a bűncselekmény helyszínéről menekül, és olyan, egymáshoz kapcsolódó információk állnak a nyomozó hatóság rendelkezésére, amelyek a tettesig vezethetnek.

18 KOVÁCS – BÓI – GIRHINY i. m. 98–99.

19 JUHÁSZ – SZŐKE – O. NAGY – KOVALOVSKY i. m. 372.

20 BODA i. m. 185.

21 A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény.

előkészítő eljárás megindulásától a vádemelési javaslatig tartó büntetőeljárás tevékenység”²². *Ez a definíció pedig egyszerűen nem igaz! A felderítés ugyanis nem a vádemelési javaslatig tart.* A felderítésnek formálisan akkor van vége, ha a megalapozott gyanú megállapításához szükséges mértékben felderítették a bűncselekményt és az elkövető személyét, valamint felkutatták és biztosították a bizonyítási eszközöket [Be. 348. § (3) bekezdése]. Megjegyzendő, hogy a felderítést követő vizsgálat során is szükséges lehet bizonyítási eszközök beszerzése és megvizsgálása [Be. 348. § (4) bekezdése], de attól az még nem lesz felderítés (a vizsgálati szakban végzett utólagos felderítés, szakzsargonban ‘szélesítés’, más lapra tartozik).

A felderítés kifejezés a szakmai gyakorlat szóhasználatában és a szakirodalomban többféle összefüggésben és értelmezésben szerepel/szerepelt. A különböző álláspontokban annyi a közös, hogy valamennyi meghatározás a felderítést egyfajta nyomozási, adatgyűjtő tevékenységnek tekinti, ugyanakkor a felderítés tárgyát, kereteit, eszközeit és módszereit illetően már adódnak eltérések.

Egyesek a felderítés megjelöléssel az úgynevezett *titkos bűnüldöző tevékenységet különböztetik meg a nyílt nyomozástól*. Akik erre az álláspontra helyezkednek, tulajdonképpen régebbi meghatározással élve, a bűnügyi operatív munka (operatív adatgyűjtés vagy operatív feldolgozás), illetve a titkos adatszerzés, mai szóhasználattal pedig a titkos információgyűjtés és a leplezett eszközök alkalmazása szinonimájaként használják e kifejezést.²³

A bűnügyek nyomozásához kapcsolódó hagyományos értelmezés a felderítés szerepét a bűncselekmények meghatározott csoportjához, az úgynevezett ismeretlenes (tulajdonképpen: ismeretlen tetteses) ügyekhez kötve, azaz csak szűk körben vizsgálja. Nem tér ki a felderítési tevékenységnek a más ügyekben (ismert elkövető ellen indított utólagos felderítés, illetve szabálysértési, közigazgatási eljárás) betöltött szerepére, így nyilván nem is tárhatja fel a felderítés összes jellemző vonását.

Az egyik felfogás tehát a felderítés fogalmát a nyomozás fázisaihoz köti, amely szerint *a felderítés azonos az ismeretlenes szakasszal*, vagyis a büntetőeljárás nyomozási szakaszának azon részével, amikor az eljárás fő iránya az ismeretlen tettes kilétének a megállapítása. E nézet az ismeretlenes ügyekben folytatott nyomozást tekinti felderítésnek, megkülönböztetve ezzel az ismert elkövetővel

22 BODA i. m. ugyanott.

23 Lásd a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.) VII. Fejezet (63–75/L. §); a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény (Nbtv.) 53–62/A. §; az ügyészségről szóló 2011. évi CLXIII. törvény (Ütv.) III/A. Fejezet (25/A–25/V. §); a Be. Hatodik Rész (214–260. §); LV. Fejezet (356–357. §).

szemben folytatott eljárást (ezt képviselte pl. Dobos János is). A másik álláspont szerint, *felderítés a még nem ismert bűncselekmény megismerésére irányuló hatósági tevékenység is*, vagyis a felderítő tevékenységet nem azonosítja teljes mértékben az ismeretlen tettes kilétének megállapítása érdekében végzett nyomozással. A *terminológiai zavar* jól lemérhető a nyomozó hatóságok ismeretlen elkövetők felderítésével foglalkozó egységeinek megnevezésében is, amelyek a hatvanas-hetvenes évektől a következők voltak: *operatív*, illetve *felderítő vagy bűnüldözési, avagy nyomozó alosztályok, osztályok* stb. Meglepő módon ugyanerre az időszakra vonatkozóan az ismert vagy ismertté vált elkövetők által megvalósított bűncselekményeket – a mai napig következetesen – a vizsgálati alosztályok stb. nyomozták/nyomozzák (tehát ez a megnevezés nem változott), habár 2004-től voltak *elhajlások*, amikor a nyomozó és a vizsgálati egységeket összevonták (ezzel együtt az állománytábla szerinti vezetőhelyettesi beosztásokat megszüntették).

Korábban a büntetőeljárás-jogi ismeretanyag, illetőleg a jogi szabályozás a felderítéssel csak érintőlegesen foglalkozott. Nem határozta meg a fogalmát, hanem körülírta a büntetőeljárásbéli funkcióját. Lényegében – mint arról már szó esett – a tényállás, illetve az ismeretlen elkövető kilétének a megállapítását és a bizonyítékok összegyűjtését tekintette felderítésnek.²⁴

Az új Be. nem hagy kétséget afelől, hogy *a felderítés a nyomozás részét képezi: a nyomozás felderítésből és vizsgálatból áll* [348. § (2) bekezdése]. *A felderítés során a megalapozott gyanú megállapításához szükséges mértékben fel kell deríteni a bűncselekményt és az elkövető személyét, valamint fel kell kutatni és biztosítani kell a bizonyítási eszközöket* [Be. 348. § (3) bekezdése]. Azt gondolom, a hivatkozott törvényhelyhez minden további kommentár szükségtelen. Mindezekből következően *a forrányomos felderítés elrendelésének alapvetően az ismeretlen vagy részben ismeretlen tetteses ügyekben van létjogosultsága.*

3.2. Alapvetések

Miután megkíséreltem *helyre tenni* a forrányomon üldözés és a forrányomos felderítés között kialakult terminológiai zűrzavart, *szeretnék néhány* megállapítást, ha úgy tetszik *alapvetést közzétenni.*

24 BALLÁNÉ Füzster Erzsébet – BORSZÉKI Győző – LAKATOS János: *Kriminálmetodológia*. Budapest, Rejtjel Kiadó, 2000, 60–62. KOVÁCS Gyula: *Nyomozási alapismeretek*. Budapest, Rejtjel Kiadó, 2004, 41–44. A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (régí Be.) 164. § (2) bekezdése.

Első alapvetés: a forrónyomon üldözés az üldözés egyik speciális fajtája.

Második alapvetés: a forrónyomon üldözés divatjamúlt kifejezés, azt a bűnügyi szakemberek ritkán használják. E megállapítás annak dacára helytálló, hogy a már hivatkozott és hatályos 2002. évi LIV. törvényben, valamint a Boda-féle szaklexikonban szerepel ez a szakkifejezés.

Harmadik alapvetés: a forrónyomon üldözés és a forrónyomos felderítés egymással nem csereszabatos. Másképpen fogalmazva: a forrónyomon üldözés egyfajta típusa az üldözésnek, a forrónyomos felderítés pedig nem az (lényegesen több az üldözésnél). *Az üldözés*, amely válfajait tekintve többféle lehet (pl. közvetlenül, nyomon és irányban), *részét képezi* (vagy képezheti) *a forrónyomos felderítésnek*.

Negyedik alapvetés: a forrónyomos felderítés a késedelmet nem tűrő eljárási cselekmények és intézkedések körébe tartozik [lásd a forrónyomos tevékenység egységes végrehajtásáról rendelkező 22/2017. (VI. 22.) ORFK utasítás bevezető sorait].

Ötödik alapvetés: a *forrónyom* a forrónyomos felderítés esetében korántsem a meleg, még ki nem hűlt nyomot jelenti. A *forrónyom* a kriminalisztikai szakzsargonban annak a rendőri, jobbára a bűnügyi szolgálat munkatársaiból álló készenléti egységnek (forrónyomos csoportnak)²⁵ a megnevezése, amelynek feladata, hogy meghatározott bűncselekmények²⁶ tudomásra jutását követően vagy például sorozatelkövetők tetten érése esetén – az illetékes forrónyomos parancsnok²⁷ utasítására – aktivizálja magát, eljárjon, vagyis végrehajtsa a forrónyomos felderítést (vagy tevékenységet). Emlékezzünk a bevezető második részben írtakra: „A főnök berendelte a forrónyomot, aztán hajnalban mindenkit, aki élt és mozgott, mert nagyon eldurvult a helyzet [...]”

4. Forrónyomos felderítés

A forrónyomon üldözés és a forrónyomos felderítés közti különbség például a Lupovici Ügyvédi Iroda előtt sem titok: álláspontjuk szerint, az élet elleni vagy erőszakos bűncselekmények tudomásra jutását követően „az eljáró nyomozó hatóságnak a rendelkezésére álló legnagyobb erővel kell fellépnie azért, hogy a legtöbb bizonyítékot tudja rögzíteni, illetve a legpontosabb tényállást tudja meghatározni. A köznyelvi terminológiával ellentétben, ahol a forrónyomon üldözés az elkövető üldözését jelenti, kriminalisztikai szempontból [itt] a

25 22/2017. (VI. 22.) ORFK utasítás 2. pontja.

26 22/2017. (VI. 22.) ORFK utasítás 3. pont *c)–e)* alpontja.

27 22/2017. (VI. 22.) ORFK utasítás 3. pont *a)* alpontja.

nyomozási eszköztár legszélesebb terű [alkalmazásáról beszélhetünk]. Egy forrányomos felderítés elsősorban a nyomozás élő erejében érhető tetten, ami a gyakorlatban több nyomozó együttes, összehangolt munkáját jelenti. Ezen felül krimináltechnikai eszközök is nagy számban kerülnek alkalmazásra, nyomrögzítés, párhuzamosan tanúkutatás, kihallgatások, lefoglalás, kutatás, daktiloszkópiái vagy ballisztikai, esetlegesen DNS vizsgálatok. A forrányomos felderítések kapcsán beszélünk elsődleges intézkedésekről, illetve késedelmet nem tűrő (régí terminológiában halaszthatatlan) nyomozati cselekményekről.²⁸ A meghatározás lényegében hibátlan, azonban a daktiloszkópiái, a ballisztikai és *esetleg* a DNS vizsgálatok a forrányomos felderítés során, noha fogalmilag nem kizártak, de nem tipikusak. Ellenben az ujj- és tenyérynnyomok, a biológiai anyagmaradványok felkutatása és rögzítése, valamint a lőállás (a lövés helyének) a megállapítása – jellemzően akár kiterjesztett helyszíni szemle keretében – a forrányomos felderítésre jellemző lehet (bűncselekménye válogatja).

Vizsgáljunk meg néhány további definíciót.

A már hivatkozott 22/2017. (VI. 22.) ORFK utasítás 4. pontja értelmében „a forrányomos tevékenység a nyomozó hatóság komplex, nyomozási modellekből építkező krimináltaktikai tevékenységének rendszere, amely arra irányul, hogy az erők és eszközök gyors, koncentrált és összehangolt bevetésével az adott kiemelt bűncselekmény²⁹ elkövetője kilétének megállapítására, elfogására, valamint a személyi és tárgyi bizonyítékok, fellelhető adatok megszerzésére, továbbá a kiemelt rendkívüli halál³⁰ körülményeinek tisztázására, illetőleg a kiemelt eltűnésekkel³¹ kapcsolatos elsődleges intézkedések megtételére rövid időn belül sor kerüljön a különböző szolgálati ágak, szolgálatok és szakszolgálatok együttműködésével, illetve törvényben szabályozott keretek közt az egyéb rendészeti feladatokat ellátó személyek intézkedésbe történő bevonásával”.

28 <https://www.ugyvedipraxis.hu/ugyvedei-segitseg/a-forro-nyomos-felderites-jogi-megitelese> (2020. 09. 24.)

29 *Kiemelt bűncselekmény:* az élet- és/vagy súlyos testi épség elleni, súlyos nemi erkölcs és/vagy nemi szabadság elleni, súlyos és/vagy erőszakos vagyon elleni; a köznyugalmat súlyosan sértő, illetve nagy sajtóvisszhangot kiváltó bűncselekmény, valamint a megyei (fővárosi) rendőrfőkapitány vagy bűnügyi helyettese, a rendőrkapitány, illetve az általuk arra felhatalmazott személy által egyéb indokok miatt annak nyilvánított bűncselekmény. Forrás: 22/2017. (VI. 22.) ORFK utasítás 3. pont a) alpontja.

30 *Kiemelt rendkívüli halál:* a megyei (fővárosi) rendőrfőkapitány vagy bűnügyi helyettese, a rendőrkapitány, illetve az általuk arra felhatalmazott személy által annak nyilvánított rendkívüli halál. Forrás: 22/2017. (VI. 22.) ORFK utasítás 3. pont e) alpontja.

31 *Kiemelt eltűnés:* a megyei (fővárosi) rendőrfőkapitány vagy bűnügyi helyettese, a rendőrkapitány, illetve az általuk arra felhatalmazott személy által annak nyilvánított eltűnés. Forrás: 22/2017. (VI. 22.) ORFK utasítás 3. pont d) alpontja.

Az ORFK utasítás 4. pontja tehát beemeli a meghatározásba a *kiemelt rendkívüli halál tisztázását*, illetve a *kiemelt eltűnésekkel kapcsolatos elsődleges intézkedéseket* is.

A Kovács – Bói – Girhiny triász meghatározása szerint, a forrónyomos felderítés „kiemelt bűncselekmények nyomozásának kezdeti szakaszában felmerülő feladatoknak a szükséges erők helyszínre koncentráálásával és optimális keretek közötti alkalmazásával történő tervszerű, szervezett, egyidejű, gyors és szakszerű végrehajtása érdekében kidolgozott, a nyomozás hatékonyságának növelését célzó, több kriminalisztikai műveletet magában foglaló komplex taktikai eljárás mód”³².

Dobos János szavajárását használva: *Tessék, kérem, lehet válogatni.*

4.1. Rövid múltba révedés

E fejezetben egy kis időutazásra, avagy rövid múltba révedésre invitálom önöket.

A krimináltaktika évtizedekkel korábban napirendre tűzte egy új módszer kidolgozását és bevezetését, amelynek célja kezdetektől fogva az volt, hogy legalább a kiemelt ügyekben, az úgynevezett súlyos bűncselekmények nyomozása során jobban érvényesüljön a gyorsaság elve, valamint a tudomásra jutást követő elsődleges intézkedéseket és késedelmet nem tűrő nyomozási cselekményeket szakszerűbben hajtsák végre, növelve ezzel a hatékonyságot, illetve a felderítés eredményességét. Az e cél érdekében végzett – a gyakorlati szempontokat messzemenőig figyelembe vevő – tudományos kutatómunka eredménye volt a Magyar Népköztársaság belügyminiszterének a bűnelkövetők hatékonyabb üldözéséről szóló 17/1978. (VII. 3.) számú parancsa, és annak végrehajtási utasítása, a 13/1978. (VII. 3.) számú belügyminiszter-helyettesi intézkedés.³³ E két közjogi szervezetszabályozó eszközzel (akkori szóhasználattal az állami irányítás egyéb jogi eszközeivel) kezdődött az először forrónyomon üldözésnek, később forrónyomos felderítésnek nevezett krimináltaktikai módszer pályafutása. A hivatkozott parancsot és utasítást 1978 októberében követte a Belügyminisztérium Titkárság vezetőjének 3/1978. (X. 18.) intézkedése, amely „a bűnelkövetők hatékonyabb üldözéséről szóló 17/1978. BM számú parancs 2. pontjának végrehajtásáról” rendelkezett.³⁴

32 Kovács – Bói – GIRHINY i. m. 98.

33 http://www.abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10_22_17_1978.pdf (2021. 09. 07.)

34 http://www.abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10_205_3_1978.pdf (2021. 09. 07.)

A belügyminiszteri parancs preambuluma szerint, „egyes bűncselekményfajták alakulásában és a tettesek felderítésében tapasztalható kedvezőtlen jelenségek visszaszorítására a rendőri szerveknek – operatív eszközök és erők koncentráálásával – megfelelő intézkedéseket kell foganatosítaniuk. A bűncselekmények megelőzésének, felderítésének javítása céljából a bűnözés elleni harcot aktívabbá, gyorsabbá kell tenni. Biztosítani kell a rendőrség különböző szolgálati ágainak jobb együttműködését, a nyomozásokban még meglévő bürokratikus vonásokat meg kell szüntetni. Mindent meg kell tenni, hogy a bűncselekmények egyre nagyobb részét azonnal felderítsék, az elkövetőket a legrövidebb időn belül elfogják és késedelem nélkül állítsák az illetékes igazságügyi szervek elé”.

A belügyminiszter-helyettesi intézkedés 2. pontja értelmében, „a forrónyomon üldözés operatív és nyomozási cselekmények olyan összessége, amelyet a rendőri szervek azonnal foganatosítanak, mihelyt kiemelt bűncselekmény elkövetéséről tudomást szereznek. A forrónyomon üldözés vezetésszervezési, krimináltaktikai és krimináltechnikai komplex intézkedéseket tartalmaz az alábbi célok biztosítására:

- a) a bűncselekmény következtében beállott veszélyhelyzet elhárítása, életmentés, elsősegélynyújtás és a folyamatban levő bűncselekmény megszakítása;
- b) az elkövető leleplezéséhez és elfogásához szükséges információk gyors felkutatása, a beszerzett információk elemzése és értékelése;
- c) az elkövető üldözése és elfogása, cselekményeinek feltárása, az okozott kár megtérülésének biztosítása”.

Az intézkedés 2. pontjának bevezető részéből egyértelműen kitűnik, hogy a forrónyomon üldözés a szó klasszikus értelmében vett üldözéssel nem azonos: „operatív és nyomozási cselekmények [...] összessége [...], vezetésszervezési, krimináltaktikai és krimináltechnikai komplex intézkedéseket tartalmaz”. Más-képpen fogalmazva: *a forrónyomon üldözés alatt ténylegesen már 1978-ban a mai formájában ismert forrónyomos felderítést értették.*

A BM Titkárság vezetője intézkedése 2. pontjának a)–e) alpontja előírta, miszerint „a rendőr-főkapitányságok ügyeleti szervei forrónyomon üldözéssel kapcsolatos tevékenysége segítse elő:

- a) a súlyos bűncselekmény elkövetésével keletkezett veszélyhelyzetek, az emberi életben, anyagi javakban bekövetkezett károk elhárítását, csökkentését, illetve a közrend, közbiztonság helyreállítását, fenntartását;
- b) a súlyos bűncselekményt elkövető felderítésére, elfogására irányuló rendőri feladatok végrehajtásának haladéktalan megkezdését;

- c) a súlyos bűncselekményre, s az elkövető személyére utaló információk felkutatását, összegyűjtését, rögzítését, s az illetékes belügyi szervek vezetőihez történő továbbítását;
- d) a forró nyomon üldözésben részt vevő szervek, s az ügyeletek között a megbízható hírösszeköttetés megteremtését és fenntartását;
- e) a szükségessé váló csapaterők igénybevételét”.

A 17/1978. számú BM parancsot *Benkei András belügyminiszter*, a 17/1978. számú BMH intézkedést *Ladvánszky Károly r. vezérőrnagy*, belügyminiszter-helyettes, a 3/1978. számú BMTV intézkedést *dr. Berkes István r. vezérőrnagy*, a BM titkárság vezetője írta alá: érdemes megjegyezni a nevüket. Mindhárom – rendvédelem- és kriminalisztikatörténeti kuriózumszámba menő – norma letölthető a lábjegyzetben szereplő linkekre kattintva.³⁵

4.2. A forrányomos felderítés hatályos szabályozása

A forrányomos tevékenység egységes végrehajtásáról rendelkező – többször hivatkozott – 22/2017. (VI. 22.) ORFK utasítás négy fejezetből áll.

Az I. fejezet (1–3. pont) az általános rendelkezéseket tartalmazza. E fejezetben két cím: 1. Hatály (1–2. pont) és 2. Értelmező rendelkezések (3. pont) szerepel.

A II. fejezet (4–21. pont) a szolgálatellátásra vonatkozó rendelkezéseket részletezi, és sorrendben a következő címeket foglalja magában: 3. A forrányomos tevékenység, a forrányomos csoport feladata, szolgálatának szervezése (4–9. pont); 4. A TIK (tevékenységirányítási központ) forrányomos tevékenységgel kapcsolatos feladatai (10–12. pont); 5. A forrányomos parancsnok (13–19. pont); 6. Együttműködés a forrányomos tevékenység során (20–21. pont).

A III. fejezet (22–27. pont) a forrányomos tevékenység szakmai irányításáról, ellenőrzéséről szól.

A IV. fejezet (29–33. pont) a záró rendelkezéseket tartalmazza.

4.3. A forrányomos felderítés jelentősége, célja, feladata

A következőkben – és végezetül – *a teljesség igénye nélkül néhány további lényeges ismérv a forrányomos felderítésről,* vagy ha úgy tetszik, a forrányomos tevékenységről.

³⁵ A 4.1. fejezet elkészítéséhez – a hivatkozott források mellett – felhasználtam DOBOS – KOVÁCS i. m. 88–93.

A *forrányomos felderítés* tehát alapvetően a *kiemelt bűncselekmények nyomozásának komplex krimináltaktikai módszere*, amelynek során az elsődleges intézkedéseket és a késedelmet nem tűrő nyomozási cselekményeket már a nyomozás kezdeti szakaszában gyorsan, összehangoltan, optimális szervezeti kereteken belül és tervszerűen, az erőket és az eszközöket a feladat helyszínére összpontosítva kell alkalmazni (ennek a meghatározásnak – mint olvashattuk – van hosszabb és rövidebb változata is).

E komplex krimináltaktikai módszer jelentősége, hogy megnöveli a nyomozás kezdeti szakaszának a hatékonyságát, így alkalmazásával csökkenthető az időmúlás okozta hátrány. Pontosan komplexitásából fakad, hogy az adott bűncselekmény jellegéből eredő különféle feladatokat az azok elvégzésére szervezett egységek – a helyi sajátosságok figyelembevételével – azonos időben, egyszerre és egymással szorosan együttműködve hajtják végre. Ez a felderítés és később a vizsgálat szemszögéből lényegesen kedvezőbb feltételeket teremt, hiszen a szükséges intézkedéseket és nyomozási cselekményeket nem a szokásos módon, egymást követően, és nem csupán az ügy előadója fogatosítja.

A forrányomos felderítés közvetlen célja az ismeretlen elkövető kilétének a megállapítása, az elkövető elfogása, a személyi és a tárgyi bizonyítékok felkutatása, lefoglalása és rögzítése, valamint a releváns információk mihamarabbi megszerzése.

A forrányomos felderítés feladatai a felderítés céljából levezethetők. Ezek különösen:

1. a bűncselekmény miatt létrejött veszélyhelyzet megszüntetése (pl. élet- és vagyonmentés, közveszély-elhárítás, a közrend helyreállítása stb.),
2. a folyamatban lévő bűncselekmény(ek) megszakítása,
3. újabb bűncselekmény(ek) elkövetésének megakadályozása,
4. az ismeretlen elkövető(k) kilétének megállapítása, üldözése, elfogása, előállítása, vele vagy velük szemben az indokolt kényszerintézkedések alkalmazása,
5. a személyi és tárgyi bizonyítékok felkutatása, lefoglalása, szakszerű és jogszerű rögzítése,
6. az adatforrások felkutatása, az adatok összegyűjtése, elemzése-értékelése, elsődlegesen az azonnali információigény kielégítése céljából, de figyelemmel a nyomozás későbbi szakaszára is.

A forrányomos felderítésben a körözési tevékenységnek (Be. 119. és 268. §) *meghatározó szerepe van.* Mivel az ügyek többsége a kiemelt körözés kategóriába tartozik, ezért rendszerint a körözés elrendelésével egyidőben kerül

sor például az elkövető nyomon üldözésére, az adatforrások felkutatására, akár fokozott ellenőrzés elrendelésére (Rtv. 30. §),³⁶ ellenőrző-átengedő pont (EÁP) felállítására vagy körözési (K) akció³⁷ végrehajtására. A forrónyomos felderítés során gyakorta összekapcsolódik a körözés közzététele (a lakosság bevonása)³⁸ és az egyéb információk továbbítása.³⁹

4.4. A forrónyomos felderítés alapmodellje

A forrónyomos felderítés szervezeti alapmodellje:

1. a forrónyomos parancsnok⁴⁰ (jelentősebb erők együttműködése esetén célszerű irányító törzset létrehozni),
2. a helyszíni irányító parancsnok,⁴¹
3. a forrónyomos csoport⁴² (ez több funkcionális egységből is állhat: helyszíni irányító parancsnok; a bizottság tagjai; a bűnügyi szolgálat állományából kijelölt személy(ek);⁴³ értékelő elemző munkatárs),
4. kiegészítő erők (járőr, körzeti megbízott, kutyavezető és/vagy tűzszerész járőr, a rendőrséggel együttműködő szervek, illetőleg egyéb speciális feladatok ellátására létrehozott egységek),⁴⁴
5. egyéb kiegészítő-támogató erők (társszervek, csapaterő, polgárőrség, önkormányzat),⁴⁵

36 Lásd még a rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet 26. §.

37 22/2017. (VI. 22.) ORFK utasítás 10. pont *d)* alpontja; 13. pont *d)* alpontja; 14. pont *c)* alpontja; 18. pont *l)* alpontja.

38 Közérdekből nyilvános körözések. Rendőrség honlapja – <http://www.police.hu/hu/koral> (2021. 09. 08.)

39 Lásd még a 22/2017. (VI. 22.) ORFK utasítás 4-9. pontjában foglaltakat. A körözési tevékenységgel kapcsolatos jogszabályok és közjogi szervezetszabályozó eszközök: a körözési nyilvántartási rendszerről és a személyek, dolgok felkutatásáról és azonosításáról szóló 2013. évi LXXXVIII. törvény; 63/2013. (XI. 28.) BM rendelet a körözési nyilvántartási rendszer egyes nyilvántartásai részére történő adatközlésről és a körözési eljárás lefolytatásának részletes szabályairól, valamint egyes miniszteri rendeletek módosításáról; 54/2013. (XII. 21.) ORFK utasítás a körözési nyilvántartási rendszerrel és a körözési eljárással kapcsolatos rendőrségi feladatokról.

40 22/2017. (VI. 22.) ORFK utasítás 3. pont *a)* alpontja, 13–19. pontja.

41 22/2017. (VI. 22.) ORFK utasítás 3. pont *b)* alpontja.

42 22/2017. (VI. 22.) ORFK utasítás 5–9. pontja.

43 Szakzsargonban: szaknyomozó.

44 22/2017. (VI. 22.) ORFK utasítás 10. pont *e)* alpontja.

45 HAVASI Sándor: A forrónyomos felderítés vezetése, irányítása megújításának lehetséges irányai. *Magyar Rendészet*, 2020/2, 89–115.

6. tevékenység-irányító központ [TIK⁴⁶ (részben vezetési pont, részben pedig háttérbázis)].⁴⁷

A forrónyomos csoportba tartozó szemlebizottság tagjai alapvetően a bizottságvezető és a bűnügyi technikus (esetleg bűnügyi technikus feladatot ellátó személy). A (helyszíni) szemlebizottság a nyomozás (praktikusan a forrónyomos felderítést) tárgyát képező bűncselekmény büntetőjogi megítélésének függvényében kiegészülhet (igazságügyi) orvosszakértővel (pl. az élet és a testi épség elleni bűncselekmények esetében), fegyverszakértővel (pl. lőfegyverrel elkövetett bűncselekmények felderítésekor) nyomszakértővel (pl. betöréses lopás helyszíni szemléje során) stb.

Egyéb kiegészítő erők akár közterületfelügyelők vagy városőrök, sőt, az illetékes önkormányzattal szerződésben álló magánbiztonsági cégek alkalmazottai (személy- és vagyonőrök) egyaránt lehetnek, de 'bevetethők' a mass media (a tömegkommunikációs eszközök) is, különösen, ha a forrónyomos felderítés körzési tevékenységgel társul.

5. Összegzés

A forrónyomos felderítést gyakran azonosítják a forrónyomon üldözéssel, és sokan nincsenek tisztában egyik jelentésével sem.

Az üldözés köznapi és kriminalisztikai meghatározása nem azonos. A forrónyomon üldözés pedig az üldözés kriminalisztikai értelemben vett speciális válfaja, amelynek lehetősége akkor áll fenn, amikor a bűncselekmény elkövetése, felfedezése és hatósági tudomásra jutása között viszonylag rövid idő telt el, a tettes a bűncselekmény helyszínéről menekül vagy elmenekült, és olyan, egymáshoz kapcsolódó információk állnak a nyomozó hatóság rendelkezésére, amelyek a tettesig vezethetnek. Amennyiben a bűncselekmény elkövetése, felfedezése és hatósági tudomásra jutása között relatíve hosszabb idő eltelt, a forrónyomos üldözésre már nincs lehetőség.

A felderítés mindennapi és kriminalisztikai értelemben ugyancsak eltér egymástól. A kriminalisztikai értelemben vett felderítés a szakmai gyakorlat szóhasználatában és a szakirodalomban többféle összefüggésben és értel-

46 22/2017. (VI. 22.) ORFK utasítás 10–12. pontja.

47 LAKATOS János (szerk.): *Krimináltaktika 2. kötet*. Budapest, Rejtjel Kiadó, 2005, 193–201. BÓCZ Endre (szerk.): *Kriminalisztika 2. kötet*. Budapest, Belügyminisztérium (BM) Duna Palota és Kiadó, 2004, 1110–1111. Az alapmodellhez lásd még a 22/2017. (VI. 22.) ORFK utasítás 7. pontját.

mezésben szerepelt/szerepel.

A korábbi büntetőeljárás-jogi szabályozás nem határozta meg a felderítés fogalmát: lényegében a tényállás, illetve az ismeretlen elkövető kilétének a megállapítását és a bizonyítékok összegyűjtését tekintette felderítésnek. Az új Be. nem hagy kétséget afelől, hogy *a felderítés a nyomozás részét képezi: a nyomozás felderítésből és vizsgálatból áll.* A felderítés során a megalapozott gyanú megállapításához szükséges mértékben fel kell deríteni a bűncselekményt és az elkövető személyét, valamint fel kell kutatni és biztosítani kell a bizonyítási eszközöket. Mindezekből következően *a forrányomos felderítés – mint felderítés – elrendelésének alapvetően az ismeretlen vagy részben ismeretlen tetteses ügyekben van létjogosultsága.*

A forrányomon üldözés és a forrányomos felderítés egymással nem csere-szabatos. A forrányomon üldözés egyfajta típusa az üldözésnek és részét képezi vagy képezheti a forrányomos felderítésnek; ez utóbbi pedig a késedelmet nem tűrő eljárási cselekmények és intézkedések körébe tartozik.

A forrányomos felderítést nem csupán a kiemelt bűncselekmények elkövetésekor szükséges elrendelni. E számos kriminalisztikai műveletet magában foglaló komplex taktikai módszert alkalmazni kell a kiemelt rendkívüli halál körülményeinek vizsgálata során, valamint a kiemelt eltűnések bejelentésekor. *A forrányomos felderítés tehát – az előzőekben említett kiemelt események kivizsgálása mellett – főszabály szerint, a kiemelt bűncselekménynek nyomozásának kezdeti szakaszában felmerülő feladatoknak a szükséges erőkhelyszínre koncentrálásával és optimális keretek közötti alkalmazásával történő tervszerű, szervezett, egyidejű, gyors és szakszerű végrehajtása érdekében kidolgozott, a nyomozás hatékonyságának növelését célzó, több kriminalisztikai műveletet magában foglaló komplex taktikai eljárás mód.*

A forrányomos felderítés rendszerének fő koordinációs egysége a tevékenység-irányító központ (TIK), támpillérei a forrányomos parancsnok és a helyszíni irányító parancsnok, bázisa a több funkcionális egységből álló forrányomos csoport, és szükség esetén a kiegészítő erő.

A forrányomos felderítésnek jogszabályi háttere nincs. *A forrányomos tevékenységet – közjogi szervezetszabályozó eszközként – a 22/2017. (VI. 22.) ORFK utasítás szabályozza.* A hivatkozott rendelkezés egyrészt a korábbi – hasonló tárgyú – állami irányítás egyéb jogi eszközein (belügyminiszteri, illetve belügyminiszter-helyettesi parancsokon és intézkedéseken), *másrészt a hosszú évek alatt kikristályosodott, töretlen és rohamléptekkel fejlődő bűnüldözési tapasztalatokon alapul, támaszkodva a kriminalisztikai ajánlásokra is.*

6. Mellékletek

A forrónyomos felderítés alapmodellje

A FORRÓNYOMOS FELDERÍTÉS ALAPMODELLJE		
<p>Tevékeny- ség-irányítási központ (TIK) (Vezetési pont, illetve háttér- bázis)</p>	Forrónyomos parancsnok (vagy irányító törzs)	
	Helyszíni irányító parancsnok	
	Forrónyomos csoport	<ul style="list-style-type: none"> – helyszíni irányító parancsnok – szemlebizottság – szaknyomozó(k) – értékelő-elemző
	Kisegítő erők	<ul style="list-style-type: none"> – járőr, körzeti megbízott – kutyavezető és/vagy tűzszerész járőr – a rendőrséggel együttműködő szervek – egyéb speciális feladatok ellátására létrehozott egységek
	Egyéb kisegítő-támogató erők	<ul style="list-style-type: none"> – társszervek – csapaterő – polgárőrség – önkormányzat